

Replik: Ohederligt om Northvolts krasch

Svenska Dagbladet den 16 september 2025

Mattias Näsman och Ann-Kristin Bergquist, doktor respektive professor i ekonomisk historia, skriver på SvD Debatt den 10 september om missriktad kritik avseende Northvolts konkurs. De riktar särskilt udden mot Christian Sandström och hans nya bok "Northvoltkraschen" (2025).

Näsmans och Bergquists inlägg är intellektuellt ohederligt på ett sätt som inte anstår forskare. De använder en välbeprövad debatteknik som innebär att man bygger en halmgubbe av sin meningsmotståndare. Den andra parten tillskrivs ståndpunkter som denne inte ger uttryck för, varpå dessa kritiserar.

Halmgubben byggs genom att lägga in fyra påstående i texten. Dessa skrivs inom citationstecken, dock utan att Sandströms namn står i anslutning till citaten. Då han nämns uttryckligen i början får läsaren ändå bilden av att detta är ståndpunkter som kan tillskrivas såväl Sandström som den mer generella kritiken av Northvolt.

Det är svårt att förstå varifrån forskarna fått sina fyra punkter. Några är självklarheter som alla redan känner till, andra är sådant ingen påstått. På vilka sätt dessa bör riktas mot Sandström eller någon annan framgår inte av texten.

Ingen bestrider i dag att stora mängder privata pengar har förlorats i Northvolt. Ingen bestrider heller att AP-fondernas sex miljarder till slut blev värda noll kronor.

Det går dock att förlora väsentliga mängder offentliga pengar på annat sätt, exempelvis via kreditgarantier. Hur kreditgarantier och andra finansiella stöd från olika nationalstater bidrog till att Northvolt skuldsatte sig med uppåt 80 miljarder kronor är en intressant fråga att utreda i mer detalj framöver.

Gällande punkt två "Om Kina klarar det borde vi också klara det". Precis detta var ju problemet – att såväl Northvolts ledning som ledande politiker i Sverige och Europa trodde att det var precis så här enkelt. Att så inte var fallet och att det ändå skyndades är en betydande orsak till att Northvolt blev en olycka. Detta är också precis vad såväl Sandström som andra påtalat. Återigen bygger Näsman och Bergquist en halmgubbe.

Forskarna påtalar också att "expansionen gick för snabbt", också detta är något andra redan har påtalat.

Ingen har heller påstått att "alla pengar är förlorade" såsom artikelförfattarna låter påskina. När Northvolt köpte utrustningen värderades den till 50 miljarder. Kostnad och värde är inte samma sak. Northvolt fick skriva ner värdet på sina tillgångar med 30 miljarder. Det finns en anledning till detta. Och i konkursen fattades det i slutändan 80 miljarder.

Näsman och Bergquist är störda över att Sandström kallar Northvolt för en "tragedi" och en "katastrof".

Ledning och styrelse har lovat guld, gröna jobb, återindustrialisering och autonomi mot Kina. Inget av detta har man levererat. Sju människoliv har förlorats i arbetsplatsolyckor, minst 26 olyckor har inträffat. Drygt 200 miljarder kronor har investerats i det som aldrig fick i gång en fungerande batteri-produktion. Man gjorde sig beroende av kinesiska maskiner och lämnade tusentals ton farligt avfall efter sig. Den som anser det vara en överdrift att kalla detta för en tragedi och en katastrof är feg.

Näsman och Bergquist ger sammanfattningsvis Christian Sandström rätt på i stort sett samtliga punkter. Ändå försöker de bygga en halmgubbe och tillskriva honom ståndpunkter varken han eller andra torgfört samtidigt som de försöker ge intryck av att själva ha bidragit med någonting.

Christian Sandström är en av få forskare som tagit fram ny, obekvämlig kunskap kring Northvolt och den gröna omställningen. I stället för att ägna sig åt ohederliga debattknep genom att bygga halmgubbar och upprepa det som redan är känt borde Näsman och Bergquist också ägna sig åt detta.

Finansiering saknas ju inte. Det projekt de är en del av – ”Det nya framtidslandet? Drivkrafter, utmaningar och möjligheter i relation till norra Sveriges (gröna) industrialisering” – har ett anslag på 43,45 miljoner från Riksbankens Jubileumsfond. Vi får hoppas att skattebetalarna får valuta för pengarna. Att döma av deras debattinlägg återstår en del att göra.

Magnus Henrekson